



Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.





# FRAMÅT

Pris  
3.50  
per år.

Tidskrift  
Utgifven af Göteborgs Kvinnoförening.

N:o 8.

1886.

1:sta årg.

**J. A. Wettergren & Co.,**  
**GÖTEBORG.**

rekommendera sitt stora, rikt sorterade lager af engelska, franska  
och tyska Mode- och Manufakturvaror såsom

## **Klädningsstyger,**

svarta och kulörta **Sidentyger, Möbel- och Gardintyger,**  
**Sorgtyger** i alla moderna genres,

äfvén äkta fransk **Svart Merinos,**  
af erkänt bästa fabrikat till dagens lägsta priser.

☞ Profver sändas på begäran till landsorten franko. ☜

## **Kappmagasinet**

erbjuder under hela året det största och rikhaltigaste urval af det nyaste i  
**Jaquetter, Paletåer, Dolmaner och Regnkappor,**  
allt till de billigaste priser i förhållande till varornas godhet.

**J. A. Wettergren & Co.**

GÖTEBORG

Distribueras af  
WETTERGREN & KERBER.

1886.

Tryckt å

D. F. BONNIERS BOKTRYCKERI.

*Handwritten signature and notes at the bottom right of the page.*





Sveriges fullständigaste  
affär i

## Ullgarn, Tricotage och Tappisseri

med tillhörande egen fabri-  
kation, sysselsättande om-  
kring 500 arbetare.

### Schatteringsfärgeri för Ullgarn.

Årets produktion 600,000  $\text{q}$ .  
Smutfri och arsenikfri färgning garanteras.  
Såsom innebörd häraf finnes ofvanstående  
skyddstämpel vidfäst hvarje härfva.

## Strumpsticknings- Maskiner

af mest erkända fabrikat.

Vår omsättning under året circa 200  
stycken. Ågandet af dylik maskin lemnar  
ett säkert lefvebröd och oberoende.

**Aug. Johansson Mark & Co.,**  
**Göteborg.**

## Ferd. Lundquist & Co.,

**Bosättnings-Magasin,**

Östra Hamngatan N:o 42,

rekommendera ett väl sorteradt la-  
ger af nya Bosättningsartik-  
lar såsom: Bord-, Kaffe- och Té-  
serviser af äkta opak och bä-  
sta fayence-porslin, Glas-serviser  
af hel- och half-kristall, rikt urval  
af prima Nysilfver-arbeten, Bord-  
knifvar, Brickor och Brödkor-  
gar, m. m.

Stort lager af Ljuskronor, Kan-  
delabrar, Vägglystrar, Amplar  
samt alla sorters Lampor och  
lamptillbehör. Mattor från 25 öre  
pr fot till kr. 2: 50.

# Alfred Agrell,

Kyrkogatan n:o 28,

midtför Domkyrkan,

Försäljer alla sorters **Strump-** och  
**Stickgarner** samt **Tricotvaror**, så-  
som **Strumpor**, **Tröjor**, **Kalsonger**  
af **hellylle**, halfylle, bomull och silke,  
för **Damer**, **Herrar** och **Barn**, **Dame-**  
**västar**, **Damekofter**, **Underkjolar**,  
**Tricotdräkter** för gossar och flic-  
kor, **Normalunderkläder**, **Tricotlit**,  
**Maggördlar**, **Vantar**, m. m.

**OBS! Egen tricottillverkning.**  
**Billigaste priser**

hos

# Alfred Agrell,

Kyrkogatan nr 28,

midtför Domkyrkan.

## LAGER

af såväl de mest elegan-  
ta som billigaste  
**Manufaktur- Mode- och**  
**Hvitvaror,**

**Sybehörs** och **Garnérar-**  
**tiklar**, **Dame-** och **Barn-**  
**hattar**, **Barnkläder**,  
**Tricotvaror**, **Bijouterier**  
och **Galanteri-varor**

m. m. m. m. hos

## L. Kaiser & Co.,

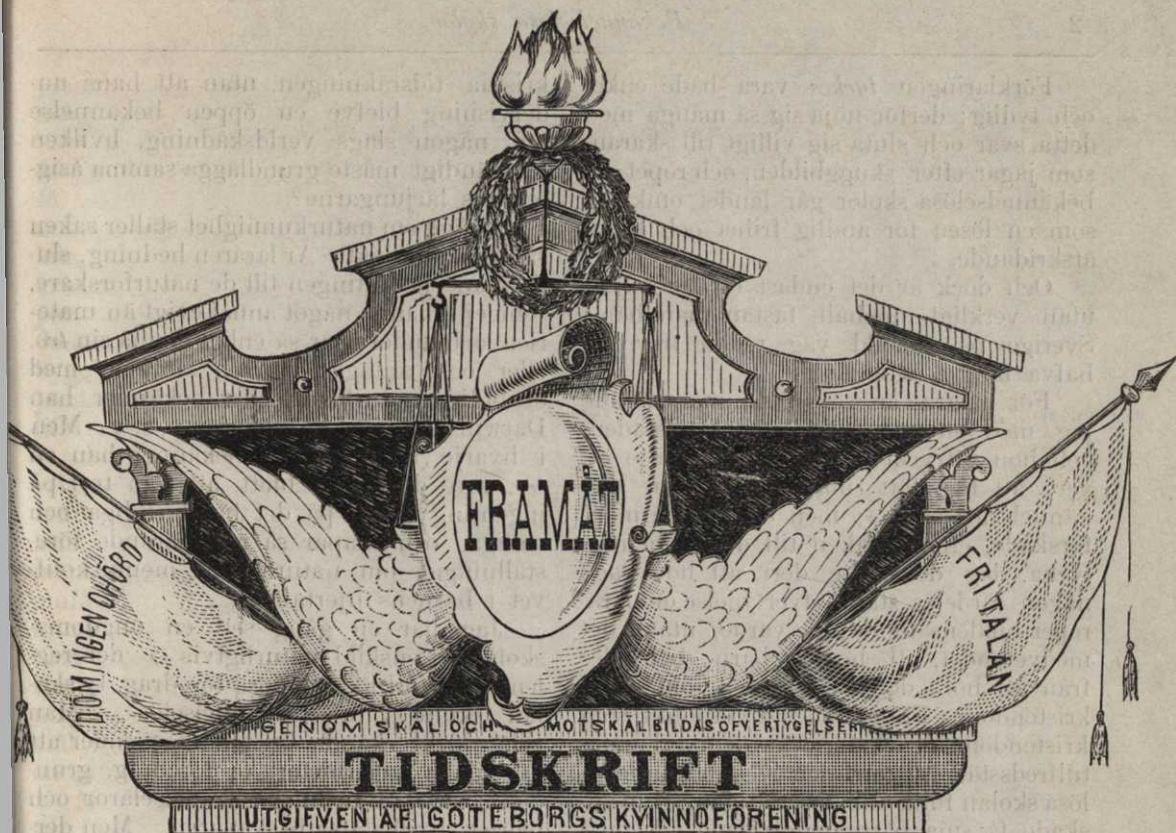
Kyrkogatan 36.

Korsgatan 12.

Filial:

43. Södra Hamngatan 43.





N:o 8.

15 April.

1886.

Första årgången.

## Bekännelselösa skolor.

Af

Eva Wigström.

Under vår berättigade sträfvan efter fullkomlig tanke- och trosfrihet händer det ej sällan, att de kämpandes främsta led plötsligt bländas af någon glänsande rubrik eller hänföres af något »vingadt ord.» tager detta senare till fältrop och jagar framåt efter en skuggbild. Ofta antager ett dylikt fantom en sådan ställning till hela vår andliga upplysning, att det erhåller en helgongloria, hvilken hindrar mängden att närmare undersöka dess rätta natur och väsen. Skuggbilden har blifvit en auktoritet, och som sådan är den nära nog oantastlig.

Ett af nyare tidens slagord, som blifvit till lösen för många, är: »*Bekännelselösa\* skolor.*» Men äfven med fara att dömas som kättare, torde det vara vår pligt att se till, om ej denna glänsande rubrik frammanat en skuggbild utan ande och lif, ett gyckelverk, som endast för oss på afvägar, om vi jaga efter att uppnå detsamma.

Hvad är en bekännelselös skola? Till hvarje välformad rubrik hör alltid en färdiggjord förklaring, och här lyder den sålunda:

En skola, som ej bekänner någon slags religion, utan blott undervisar i världsliga kunskapsämnen eller i vanliga skolämnen, utom i religion.

\*Man begagnar sig vanligen af det främmande ordet *Confession* kanske för att medgifva, att i fråga varande skuggbild är införskrifven från utlandet.



Förklaringen *tyckes* vara både enkel och tydlig; därför nöja sig så många med detta svar och sluta sig villigt till skaran, som svarar efter skuggbilden, och ropet på bekännelselösa skolor går landet omkring som en lösen för andlig frihet och framåtskridande.

Och dock är det endast ett tomt ljud utan verkligt innehåll, fastän man här i Sverige på enskild väg redan tror sig hafva fångat skuggan.

För några år sedan sammanträffade jag med en ung fru från hufvudstaden, och hon uttryckte för mig sin glädje öfver, att hon fått sina barn in i en »bekännelslös skola»; men då jag närmare forskade efter orsaken till denna hennes lycka, låg den icke deri, att hon hade någon särdeles stark öfvertygelse om lärorepersonalens moraliska värde, utan i det medvetandet, att hennes barn »befriades från att höra den gamla saga, som kallas kristendom.» Från hennes ståndpunkt, som kristendomsförnekare, var denna hennes tillfredsställelse med den s. k. bekännelselösa skolan fullkomligt berättigad. Hon önskade få sina barn undervisade i *hednisk anda*; detta var ju hennes ensak, och skolan var en enskild inrättning, som tolererades af myndigheterna, hvilka förmodligen sjelfva antogo, att en allmän kunskapsskola verkligen *kan* vara bekännelslös, vara hvarken hednisk eller kristen.

Lätom oss tänka oss en barn- eller ungdomsskola, ur hvilken man uteslutit icke allenast katekesen — den borde enligt min tanke uteslutas ur alla kristna skolor — utan all kristendomsundervisning, men lade någon vikt vid t. ex. allmän historia och naturkunskap. Hur stälde sig saken då i verkligheten?

Vore läraren en kristendomsförnekare, så bure naturligtvis hans historiska uppfattning tydliga spår deraf, och hvarje hans framställning af historiens märkligare tilldragelser blefve i sjelfva verket en indirekt bekännelse om hans tro, och skolan blefve sålunda *icke* bekännelslös.

Hvaraf hjertat är fullt, deraf talar munnen, och jag kan just undra, huru en kristendomsförnekande lärare skulle kunna framställa t. ex. det israelitiska folkets historia, utan att visa sin personliga tro. Eller hur skall han kunna gifva en öfversigt öfver kulturhistorien efter den

kristna tidsräkningen, utan att hans undervisning blefve en öppen bekännelse om någon slags verldskådning, hvilken nödvändigt måste grundläggas samma åsiter hos lärjungarne?

I fråga om naturkunnighet ställer saken sig på samma sätt. Är läraren hedning, sluter han sig autingen till de naturforskare, som ej erkänna något annat evigt än materien, och undervisar så enligt denna sin *tro*, eller ock antager han en »försyn» med orubbliga naturlagar, eller bekänner han Darwinska utvecklingsteorien o. s. v. Men i hvarje af dessa fall bekänner han en *tro*, vore det också blott, att han tror på ingenting utom på det handgripliga och sinliga, och skapar så motsvarande föreställningar om naturen och människolifvet i barnens hjertan.

Jag har en gång sett en ungdomsskola — enskild naturligtvis — der reglementet förbjöd religiösa föredrag, ty skolan skulle vara »bekännelslös». Man tillät dock erkända kristendomsfiender att der hålla naturhistoriska föredrag, grundade på rent hedniska skapelseläror och teorier, hvilka afsatte skaparen. Men deremot erhöi en person, som en gång talade om rena fakta, rörande kristlig kyrkohistoria, en varning, emedan han genom sin blotta framställning *bekände sin tro* på kristendomens sanning och sålunda bröt emot skolans stadgar, hvilka bjödo: bekännelslöshet!

Och huru skulle kristna lärare ställa sig till en s. k. bekännelslös skola?

Om man antager, att en i anda och sanning kristen menniska åtog sig lärarekall i en dylik undervisningsanstalt, så är det sjelfklart, att hon meddelade undervisningen från sin religiösa ståndpunkt och därigenom *bekände sin tro på den kristna verldskådningen*, äfven om hon aldrig anförde ett enda bibelord och med fullkomlig tystnad förbiginge ett sådant faktum som den kristna församlingens tillvaro under många århundradens hvälfningar.

En skola utan positiv religion blefve följaktligen ingalunda bekännelslös, ty just förbudet att direkt tala om religiösa frågor skulle egga båda parterna att göra det i indirekt form, och för att förhindra detta skulle man nödgas utesluta det ena kunskapsämnet efter det andra ur skol-



planen, tills man slutligen blott hade skrifning, räkning och handaslöjd kvar.

Under rubriken bekännelselösa skolor döljer sig egentligen endast ett försök att få skolor i den moderna hedendomens anda, och att detta skulle kunna lyckas, är temligen tydligt. Ty verkliga kristna kunde svårligen gå in som kämpar under en så falsk flagg. Kristendomen är ju ej ett blott system, en lärobyggnad, som man saklöst kan ändra och jemka efter yttre förhållanden; den är en lifs- och hjertesak, grundad på en bestämd verldsåskådning, en tro och öfvertygelse, sammanvuxen med den personliga erfarenheten, som intygar, att endast med den kristna religionen till grundval kunna de mänskliga anlagen utvecklas i deras hela omfång. Och huru skulle en sann kristen kunna dagtinga med åsigter, hvilka endast göra lifvet till en kapplöpning efter sinliga ting och sätta njutningen eller magten som lifvets mål samt, då detta mål ej kan uppnås, göra sjelfmordet till en gifven konsekvens?

Men vi ha många personer, som ända till fanatism försvara och utbreda kristna lärosatser och meningar, utan att sjelfva vara besjälade af kristendomens anda. Dyliga personer skulle säkert af falskt nit blunda för den falska flaggan i hopp att kunna göra sina läror gällande gent emot hedendomens bekännare, och så hade vi en bekännelselös skola full af *meningsstrider*.

*Tvång* och *öfvergrepp* äro de slagord, som ofta brukas i striden för de bekännelselösa skolorna, och dessa ord hänföra mången gång äfven de allvarligaste människor till att kämpa för dylika fantom. Men förutsatt, att en kristlig statsskola öfvade tvång mot hedningar, skulle månne en hednisk statsskola kunna undgå att öfva samma slags tvång mot de kristna? Här kan i sjelfva verket ej bli fråga om frihet i denna kamp, utan blott om en omflyttning af magten.

Staten, såsom varande ett kristligt samhälle, har hittills med mer eller mindre lämpliga medel sökt gifva alla sina döpta medlemmar del af den kristna sedelagen och den dermed följande verldsåskådningen och kulturen. Ställer staten sig på hednisk grund, måste den ju också komma i strid med denna kultur samt i

och med de s. k. bekännelselösa skolorna påtvinga kristna föräldrars barn en tankegång, som beröfvar dem allt, hvad den kristna menniskan skattar högst i lifvet. Som kristen medborgare, både kan och bör man höja sin röst mot de i statens skolor okristliga bestämmelserna om tvungna böner och tvungna kyrkobesök — ja, äfven mot tvungna katekeslexor, men narras vi till att kämpa för »bekännelselösa» statsskolor, så öppna vi dermed dörren på vid gafvel för en allt nedbrytande hedendom.

Men undervisningen skall blott vara refererande, icke bekännande, invänder någon. Det medgifves, att en sådan undervisning finnes; tyvärr har den ju icke på långt när ännu utspelat sin roll i statens skolor. Men det har visat sig i hela vårt samhällslif, att personer, blott uppfyllda af en dylik tom minneskunskap, icke sällan äro fullkomligt karaktärlösa, då de ej äro något ännu värre: brottslingar, försedda med alla de vapen, som en slik kunskap förmår sätta dem i händerna.

I de flesta fall är dock en sådan undervisning att likna vid det i forntiden brukliga sättet att förvandla barn till dverggar genom att lägga dem i ett slags skrufstäd. En neutral undervisning, der läraren ej finge uttala *någon* bestämd åsigt, kunde ju ej bli annat än en utvidgning af det nuvarande döda själlösa lexsystemet, och redan i dettas nuvarande skick är det mer än kraftigt nog till tillbakatränga barnens vaknande tankeförmåga, förslöa känslan och förslappa viljan, på samma gång som fantasien, beröfvad sund näring, tvingas att kasta sig öfver osunda näringskällor.

I detta system fattas blott, att man ålägger straff för hvarje lärjunge, som dristar fråga om *meningen* med alla dessa minnesramsor allt detta ändamålslösa förnuftsvidriga arbete.

Säkrast vore dock kanske, att hos Eddison i Amerika göra en beställning på något elektriskt maskineri, som kunde sköta läroböckerna både bättre och billigare, än förhållandet blir, om vi först tillskapa lefvande automater och sedan aflöna dem. Och så kanske vi ändå ej kunna vara säkra om, att de ej nu och då tillåta sig att lemna barnen *någon* upplysning.



Ett raskt steg emot en dylik utvidgad skolmekanik var det förslag, som nyligen framkom vid vår riksdag, nämligen att bekännelselösa (okonfirmerade) lärare skulle få undervisa i statens barnskolor, och det såg ut som ett samarbete, att en viss förening nästan samtidigt dermed utsände hundratals exemplar af ett program, som bland annat upptog bekännelselösa barnskolor.

Det är lätt att förstå, huru det starka kraf på sanning, som alltmer gör sig gällande, låter den refererande läraren känna, att katekes och »bibelska» äro svaga värn för honom, i fall lärjungarne kräfva hans personliga bekännelse, rörande de ämnen han »preparerar.» Derför vill man nu ha den besvärande religionsundervisningen bort ur skolan, så att man må kunna reda sig lättare med de öfrige ämnena. Om det då skulle falla baruen in att fråga läraren, om han tror, att menniskan är en förbättrad upplaga af apan eller en af Gud skapad själfständig varelse, bestående af kropp, själ och anda, så hade han ej annat att göra än förbjuda alla frågor, ty — det är min mångåriga erfarenhet — få skolbarn lof att frött tänka och sedan spörja, — ja, då ve den blott och bart refererande skolläraren!

Då man talar om skolans tvång och öfvergrepp emot kristendomsförnekarnes barn, så glömmar man, att katekeslexor äro ett, kristendom ett annat, och att kristendomen är en gåfva, som *erbjudes*, ej *påtvingas*, der detta senare sker, så att skolan *fordrar* tro och bekännelse af lärjungarne, der har insmugit sig missbruk, som böra rättas; men derför är detta ej något skäl att upprifva sjelfva undervisningens grund.

Många andliga stridsfrågor stå på dagordningen, men striden i alla dess skiftningar är dock i sin helhet en kamp för eller mot kristendomen, dess kultur, sedelag och verldsåskådning. Derför är det af nöden, att hvar och en för sig klargör sin ståndpunkt, så att han vet mot hvilken och för hvilken magt han kämpar. Detta tillkommer icke minst oss kvinnor. Och vi böra ej längre tanklöst skicka våra barn eller yngre syskon till skolor, hvilka vi ej gilla och vid hvars organisation vi ej ha någon bestämmande röst.

På oss hvilat ett icke ringa ansvar för den uppväxande generationens utveckling.

## Fantasterier

af

*Alvide Prydz.*

Jeg drömte det var Vaaren:

At alle Fugle sang,

Og Længselen fribaaren

Sig mod det Fjerne svang;

Jeg drömte og drömte — vaagned  
saa tilsist:

Hver Længsel var en Fange, hver

Fugl sad taus paa Kvist.

Da drömte jeg videre:

Og Livet var en Dag

Med Elvenyn og Eventyr

Og fulde Lærkeslag,

Og Luften laa saa sitrende varm  
og dyb og blaa! —

Hvor slige Drømme kommer fra, det  
kan jeg ej forstaa!

For Fred var der paa Jorden,

Og Kjærlighed var Sol

Og Sandheden Dommer

Paa Retfærdis Kongestol! —

Hel underlig man drømmer dog  
den lange Vinterdag,

Mens Aanden ensom lytter kun till  
Hjertets matte Slag!

Jeg saa, hvor alle Jordens Kaar

Var viet ind af Gud,

At hver en Evne ejed Ret

Til kjækt at foldes ud;

Jeg drömte al den Uret og Vold var  
endt saa brat, —

Mens Stjernere skinned i den  
kolde Vinternat!

Da hørte jeg, der raabtes

Til Verdeners Gud;

Fra Tusinder Sjele

Der gik saa bange Bud;

Thi ingen Sol gav Varme, og ingen  
Fugle sang. —

Hel tungt man dog kan drømme  
den Vinterdag lang!







Likväl skall man icke tro, att man icke får tillbaka äfven den.

Den är ju enkom samlad och förd dit ut på kullen för att gifvas de stackars stadsborna igen, när de äro som hårdast ansatta af de sommarheta gatornas och husens osunda utdunstningar.

På kullen skall nämligen anläggas en park och en promenadplats.

I den nu så vidriga svarta smutsen skola höga lummiga träd borra ned sina rötter, och milliontals gröna strån skola öfver densamma bilda täta, mjuka mattor. På dessa mjuka mattor, som hemtat sin styrka och sin fågring från smutsen under dem, skall stadsbon under varma somrar inandas en behaglig luft, liggande på rygg och seende upp mot en blå himmel genom det gröna löfverket på träd, som aldrig skulle blifvit så lummiga, så rika på skugga och så vederkvikande, om icke berget, på hvilket de lefva, först blifvit klädt i en tjock drägt af vidrig smuts.

Så blir intet bortkastadt i verdens stora hushållning! Intet kasseradt!

Och ur det, som synes allra vidrigast, kan det mest friska lif en vacker dag växa upp och hemta sin bästa kraft! —

Utän att numera plågas så mycket af den förut kväljande lukten, gick jag långsamt tillbaka ned för kullen, med intresse betraktande de stinkande fälten, der lumpsamlarne fortforo att gå med krökta ryggar och peta med sina pinnar.

Derpå återvände jag till staden.

Men när jag kom till tullen och åter passerade det lilla låga huset, kom jag att se in genom ett fönster. Der stodo vackra blonmor, och framför dem låg en katt på sida; sträckande tassarne ifrån sig, lät han sin hvita mage värmas af solen, som strömmade in genom det grönaktigt skiftande glaset.

Jag stannade några ögonblick och såg, hur hans ögon med små regelbundna mellanrum långsamt öppnade och slöto sig.

— Du ligger och gonar dig, sade jag för mig sjelf.

Men under det jag stod der och betraktade hans lilla trekantiga ansigte med den lilla rosenröda munnen, framträdde för mig helt plötsligt bilden af en ung flicka, som jag känner.

Denna unga flicka har grönskiftande kattögon, trekantigt ansigte och en liten röd mun samt en katts smeksamma, mjuka, strykande rörelser.

Och i det jag fortsatte min väg inåt staden, tänkte jag på all tings förvandling och jag sade till mig sjelf:

— Hade vi endast ögon att se med, skulle vi nog urskilja kedjan, som binder människan, Guds beläte, vid smutsen.

»Ty af jord är du kommen!»

## Et ægteskab.

Fortælling af *Amalie Skram*.

(Forts. från föreg. n:r.)

Der var ingenting Sigurd vidste så vel hvad var, som det at kjede sig. Det kunde komme pludselig over ham, når han holdt på at læse lektier, når han legte med Magnus, eller når han i timerne sad på skolebænken. Og det var ikke nogen almindelig kjedsomhed, men en kjedsomhed, som gnavede og grov i hans indre, så han undertiden havde trang at lægge sig plat ned på gulvet og hyle. Men såsnart han i tankerne havde foretaget eksperimentet, havde han ikke lyst til *det* heller. Ikke til det engang. Aa dette at ikke ha lyst til det værdige gran! Og så sa de, at livslede var noget, som børn ikke kjendte til. Ja, de sa nu så meget sludder, de voksne, og så var de så uretfærdige og så væmmelige, han hadede dem allesammen, nej, ikke sin mor alligevel, skjönt hun kunde være bra lej hun også undertiden. Det var bare, når han legte »Indianere» nede på Kontraskjæret, at han rigtig morede sig, ja, også på ballerne og på langski forresten — åja, skøjteis og kjælkebakke var jo heller ikke så værst. Men alt som var moro, stod så kort på, og så var det op i det samme igjen.

Hvis han bare havde været født i en anden tid, dengang der var helter og kjæmper, i vikingeperioden f. eks., det vilde være et liv, det. Nu var der ingen helter mere, og derfor var det så kjedeligt at leve. Eller hvis han havde havt en anden til far, for hans var ikke som de fædre kammeraterne havde, og han kunde ikke forstå sig på sin mor, som havde tat ham til mand og havde villet ha børn med ham — ish, uf! Der var mange rare grejer i verden.



»Hvad var det, som gik af Sigurd, hvorledes kom det?» spurgte fru Holm Magnus, idet hun trådte ind i spisestuen.

Så fortalte Magnus om pengene og pryglene og hvad der videre var forefaldet.

«Stakkels Sigurd, fik han nu bank igjen,» mumlede hun. »Det er ikke godt at være ham heller. Men han er nu også så stædig.»

«Men var det vel ikke stygt af Sigurd, at han ikke vilde age kjælkebakke, mama?»

»Aajo, vist var det, men derfor behøver jo ikke Du også at sidde inde og surmule.»

»Jo, for kjælken er så tung at dra opover alene, og så desuden er det ingen moro, når Sigurd ikke er med.»

«Du kan jo hente Casper eller få fat på portnerens Anton.»

»Ja, Anton! Han er så kjæk at ha med» — råbte Magnus glad, og i et par spring var han ude af døren.

Fru Holm gik ind i dagligstuen. Gjennem den portierebehængte dør, der førte til Holms værelse, så hun sin mand sidde tilbage på en stol. Hænderne hang løst ned og munden var halvåben.

»Skal jeg læse prækenen for Dig, Carsten?» spurgte hun, stående i døren.

Han trak nogle rynker på den ene side af næsen og rystede svagt på hodet.

»Kanske det kunde gjøre Dig godt,» vedblev hun. »Lad os prøve.»

»Nej» — svarte han uden at forandre stilling.

»Lad os søge trøst og hjælp der, hvor den ene er at finde. Aa, hvis Du vilde bede, Carsten!»

»Trøst» — gjentog han og rettede sig op.» For mig er der ingen trøst. Jeg er et ulykkeligt menneske, plaget og forfulgt på alle kanter. Min kone ønsker livet af mig» — stemmen var klynkende — »mine venner snur mig ryggen, mine børn forhåner mig. Du, den Sigurd» — han før op med pilhast og stillede sig foran hende, — »det er en ondskabsfuld gut.»

»Nej, men han er bange for Dig, Carsten.»

»Bange for mig! Jeg, den snilleste og kjærligste far, der kan tænkes. Men naturligvis, jeg mishandler ham vel, åjo, jeg ved det godt, nu skal det hede sig, at jeg mishandler ham.»

»Aa nej da, Carsten, men Du misforstår ham. Han er indesluttet og fæmælt, og så tror Du, det er trods.»

»Tænke sig, mishandler ham, mit eget kjød og blod!» Han knyttede hænderne, holt dem op ved siden af ørene og rystede dem hæftigt frem og tilbage. »De sa også, at jeg mishandlede de gale, at jeg sultede dem, og det var vel sandt, det også, kan jeg tænke?» Han begyndte at fare op og ned ad gulvet.

Hun vendte sig stille fra ham og gik tøvende, ligesom ræd for at han skulde mærke det, hen til bogskabet, hvorfra hun udtog Birkedals prækenbog.

Han fulgte efter hende, rev bogen ud af hendes hånd og slængte den på bordet.

»Hvad skal det sludder till!» sa han vredt, »Vil Du kanske læse Din samvittighed i søvn? Men bild Dig bare ikke ind, att det vil lykkes Dig, ja, for det er Din skyld altsammen!»

Hun holdt hænderne for øjnene og virrede sagte med hodet.

»Hvis ikke Du havde bedraget mig — hvad vil Du nægte det?» råbte han med et sæt. »Du har været en forføjning taske, jo, Du har! Du har! Du har havt elskere, som Du har stået og kysset bag dørene, — så vilde jeg aldrig fåt sygdommen igjen. Din skyld var det også, at jeg måtte sælge min forretning. Jeg drev åger med de gale, sa de, og jeg gjorde det, jeg gjorde det! Jeg pinte og persede disse fattige syndere, til de havde betalt mig den sidste hvid» — han vrængte det hvide af øjnene ud. »Jeg sugede tusen på tusen ud af deres elendighed. Og hvorfor? Fordi min kone aldrig fik nok til sine dragter og fester. Forbandet vare den dag, Du blev min hustru! Forbandet vare den syndige kjærlighed, jeg bar til Dig,» han hævede truende hånden. »Hvorfor tog Du mig, når Du ikke elskede mig? Hvad vilde Du med mig?» Han var faret ind på hende og stod og rystede hende i skulderen.

»Jeg elskede Dig, Carsten. Ved gud, jeg elskede Dig.»

»Du lyver!» skreg han. Han slap hende pludselig og begyndte at drive på gulvet.

»Du taler afsindigt, Carsten, Du dræber mig på denne måde.»

»Afsindigt» — snerrede han. »Er det mig, Du siger er afsindig? Det er en helvedes løgn, den største bagvaskelse, der nogensinde er slynget ud efter en hæderlig mand.



Men bi Du bare, jeg skal vise Dig, at jeg ikke er afsindig. Bi nu, til min store bog er færdig.»

Hun sank om på en stol og begyndte at græde.

Han stillede sig op mod væggen med hænderne på ryggen og så på hende. Lidt efter lidt formildedes hans mine. Øjnene fik et smerteligt, dybt bekymret udtryk, mundmusklerne begyndte at skælve, og tilsidst var hele ansigtet fortrukket i en ynkelig grimace. Han tog sig flere gange til panden og vred stille hænderne. Så gik han hen til hende, sank på knæ, lagde hodet i hendes skjød og hulkede. Hun strøg ham over nakken og tyssede på ham.

»Rejs Dig op, Carsten!» — bad hun. »Du må ikke ligge således.»

Han kom sig langsomt på benene.

»Kys mig!» — sa han, og der kom pludselig et lystent smil om hans læber. Han lagde armene om hendes liv og drog hende til sig.

Hun adlød med en gysen. Han trak hende ind i den anden stue, fik hende ned på sofaen og begyndte til at kjærtægne hende med ubændig vildskab. Tungen hang ham ud af munden, og han udstødte en knurrende dyreattig lyd. Disse paroxysmer af kjælelskab, som han undertiden fik over sig, var hende det værste af alt. Vejret forgik hende under hans knugende favntag og brutale gramserier, men hun gjorde aldrig nogen modstand. Hun tog det som hørende med til det kors, gud havde lagt på hendes skuldre, og som hun havde gjort sig til opgave at bære uden at klage. Når han så havde raset fra sig, kunde hun alligevel ikke værgе sig for en følelse af skamfuldhed og afsky. Det syntes hende, at hun havde været gjenstand for et slags voldtægt. Men det vidste hun var syndige tanker, som hun skulde forjage ved bøn.

En stund efter sad hun med albuen på bordet og hånden skyggende for øjnene og læste i prækenbogen. Men hun vendte ikke bladet, skjøndt hun forlængesiden måtte være kommen til ende med siden. Blikket hang stivt og dødt ved bogstaverne, og ordene fik ingen mening for hende.

Doktor Holm lå på sofaen inde hos sig selv. Hun havde bredt et slumretæppe over ham og håbet han skulde falde i søvn. Men efter nogle minutters forløb hørte hun ham fare op. Gjennem håndens skildte fingre så

hun ham gå op og ned, snakkende og gestikulerende. Af og til stod han stille og så ud som han holdt et foredrag til en stor forsamling. Når han gik således, vidste hun, at hans forstand var helt og holdent omtåget.

Så med et kom han farende gennem stuen, hvor hun sad, og gik med stor hast ud i entréen.

»Hvor skal Du hen, Carsten?» råbte hun efter ham.

»På nytårsvisitter» — svarte han tilbage gennem den åbne dør, med en forceret munterhed i stemmen.

Hun rejste sig ganske bestyrtet. »Men til hvem da, Carsten?»

»Til forskjellige» — han stod og börstede sin høje hat. »Enhver betydelig samfundsborger skylder at gjøre honnørs hos autoriteterne, dem der står i spidsen for statsstyrelsen, som biskoppen, hofmarskalken, arméens överstbefalende og statsrådets medlemmer.»

»Men det plejer Du jo ikke, Carsten, og Du kjender dem jo heller ikke.»

»Jeg, ikke kjender!» — han slog sin håndflade mod frakkebrystet. »Jeg kjender alle dem jeg vil kjende, og alle kjender mig. Du husker nok ikke, at jeg er på veje til at bli verdeusberømt.»

Hun stod og overvejede aldeles fortvivlet. At få ham snakket fra det, vidste hun ikke var at tænke på, og la ham gå ud, slig som han var stelt idag, — han vilde gjøre skandale.

»Lad mig gå med dig, Carsten!» — sa hun så rolig som muligt. »Jeg trænger så til luft.»

»Umuligt! På officielle visitter går det ikke an at ta damer med. Vidste Du ikke det, vennen min?» Han så på hende med et medlidende smil.

Der var ingenting at stille op. Hun måtte la ham gå og lade som intet. Kanske vilde han alligevel klare sig bedre end venteligt. Undertiden, når han kom mellem fremmede, kunde han jo opføre sig aldeles som et andet menneske. Og kanske blev han slet ikke modtaget, men fik bare levere kort.

Hun så gennem vinduet efter ham. Der gik han strunk ned ad gaden, støttet til sin sølvknappede stok. Den venstre arm bevægede han frem og tilbage på en egen taktfast måde, hodet tilbagekastet, ryggen vuggende ganske svagt i hofterne. Så drejede han om hjørnet og forsvandt. Med et dybt



suk gled hun ned i en lænestol, lagde sig bagover og lukkede øjnene.

Hendes ungdom var gåt hen i tant og fjas. Fra sit sekstende år, da hun blev konfirmeret, havde hun været meget med. Hun havde havt en del forelskelser af dem, som varer højst 14 dage. Så var hun bleven ræd for sit flygtige sind og havde foresat sig at få en ordentlig kærlighed. Hun havde læst noget om at den, som vil vinde en menneskesjæl, må udlevere sin egen, og siden da begyndte hun at gi sig mere hen i væsen og samtale, når hun traf en herre hun syntes om. Men det gik ikke som hun tænkte. Mændenes kur havde været så altfor pågående. De havde tilladt sig friheder, som havde oprørt og skræmt hende, og når hun så trak sig tilbage i skræk over sig selv, fordi fejlen dog måtte stikke hos hende, havde det vist sig, at de ingenting vilde hende. Gang efter gang havde hun foresat sig at være forsigtigere ved næste lejlighed, men altid var det endt på samme måde. Da hun var tyve år gammel, sa hun sig selv, at nu endelig var hun bleven voksen. Hun havde lært at foragte kærligheden. Ingen skulde bilde hende ind, at alt det var andet end det usleste pøjt. Hendes væsen blev afværgende og angribende. Hendes sind samlede sig om dette ene at være på sin post. Hendes mor, som før havde bebrejdet hende, at der var noget udfordrende i hendes måde at være på overfor herrerne, skjændte nu, fordi hun var fornærmelig afvisende. Alt som tiden gik, gled hun over i en art velvillig ligegyldighed. Ved fireogtyve års alderen troede hun sig udslykt og færdig.

Så var det, at hun stødte på Holm. Hun vidste akurat om ham, at han som ung student havde været patient på et galehus i Slesvig et halvt års tid, at han havde tat medicinsk embedseksamen med laud, og at man sa om ham, at han havde ført et vildt liv. Hun traf ham af og til i en af sine veninders hjem. Engang i et aftenselskab havde man efter bordet siddet og talt om en midaldrende læge, der nylig havde giftet sig med en pige på 19 år. Man beklagede hende og sa det var synd, hun skulde kaste sig bort til slig en halvgammel roué. Holm forsvarte ham og mente, at der fra hans side intet var i vejen for, at ægteskabet kunde bli lykkeligt. En af

fruerne havde slået rynker på næsen og mumlet noget om en fyr med den fortid. »Men, du gode gud, han elsker hende jo!» havde så Holm råbt. »Ja vist, ja, det har han gjort med så mange«, havde så damen tat til gjenmæle, »og desuden, De tror da vel ikke, at sådan en smule kærlighed skal kunne gjøre et menneske til en anden?« »Jo undskyld, frue, det er netop hvad jeg tror«, havde så Holm forsikret. »Kjærligheden er den livets hellige ild, der renser og gjenføder, ja, se De blot, jeg spøger ikke; her er ikke tale om værdige eller uværdige, når kærligheden træffer deres hjerter, så er de udvalgte og frelste.«

Hans ord havde havt en egen, halvt forbløffende, halvt betagende virkning. Et par ganske unge piger forsøgte at trække på smilebåndet med et forlegent eller fnisefærdigt udtryk, men hun, som senere blev hans hustru, følte sig tilmode, som om der var gåt en elektrisk rystelse igjennem hende. Hendes øjne havde ufravendt hvilet på ham, mens han talte. Da han sluttede, så han hen på hende med et blik så ømt og strålende og hengivelsesfuldt, at der gjød sig ud over hende som et bad af varme stråler. Uden at røre sig lukkede hun et øjeblik øjnene. Hun var blændet som ved glansen af noget, hun vilde kalde for åbenbaring. I samme nu vidste hun, både at hun elskede ham og at hun var gjenelsket. Dette var kærligheden, således måtte den komme over et menneske. Om aftenen, da hun klædte sig af, brast hun i gråd foran spejlet og lovede sig selv i dyre ord, at ham eller ingen vilde hun gi sit liv. Og da hun så blev forlovet med ham — den tilstand af lykke! Om sligt havde hun aldrig drømt. Og det var hende, som havde ladet hånt om kærligheden! Nu havde hun følt dens undergjørende magt. Den havde forvandlet hende. Hun var bleven god, helt igjennem god. Da hun gik til konfirmation, havde præsten talt så meget om det at fødes påny. Nu vidste hun hvad det betød. Til tider følte hun sig løftet af en overstrømmende taknemmelighedsfølelse; hun måtte knæle og græde af glæde. Hvad kom det hende ved, at hendes forældre havde imod forlovelsen, at de sa han var for gammel og at der var sindsygdøm i hans slægt, at de overhodet ikke syntes om ham.

(Forts.)



# Literatur.

## Svensk vitterhet.

Af Gunnar Wennerbergs samlade skrifter är utkommet *fjärde bandet*, »Smärre dikter», hvilket äfven är värkets sista. —

Som det är med verklig häpnad, vi tagit kännedom om detta alster af svensk vitterhet, anse vi oss i det allmänna förnuftets och den sunda smakens intresse böra påpeka dess märkliga innehåll, så mycket mera, som både författarens och förläggarens namn samt bokens solida utstyrelse gifva allmänheten rätt att vänta sig något af värde, och, öfverhuvud taget, den dagliga pressen endast haft ampla loford till hands för denna värsbok. Det skulle naturligen varit oss en glädje, om vi kunnat upptäcka något värderikt i detta arbete af en så celeger författare som G. Wennerberg, men detta är tyvärr ingalunda fallet.

Den som besökt Gripsholms eller Skoklosters gamla slott, skall helt visst ej ha undgått att erfara, huru man därinne i de dunkla gemaken gripes af en stämning, hvilken liksom för en bort från det verkliga, nyktra lifvet utanför. De gamla porträtten från Carlars och Gustavers dagar bli lefvande, och man nästan känner en viss vördnad och andakt vid åsynen af kopparkämparne — rustningarne i nischerna. Men tag dem ut i dagsljuset, dessa gamla porträtt, troféer och rustningar, låt himlens sol och friska vindar spela omkring dem, tag dem ur den omgifning, den position de hade där inne i riddarsalen, och all stämning skall försvinna: tydligt ser man dammet, rostfläckarne och framför allt den ihåliga tomheten af dessa kopparskal.

Ungefär så förhåller det sig med den afdelning af denna diktsamling, som bär titeln »Frihet och fosterlandet.» — Många af dessa dikter äro, som författaren själf säger, ursprungligen skrifna till melodier och bilda tillsammans med dem ett stämningsfullt helt; musiken hvälfver omkring dem en stämning, som vid vaket, nyktert genomläsande alldeles försvinner, hvarigenom de komma att påminna just om

den beklämmande tomheten hos en gammal aflagd rustning. För många skola dessa dikter ändå äga en viss tjusning, just emedan han hör musiken, deras »frånvarande väsendel», men detta är i så fall denna senares, ej diktens förtjänst och kommer i alla händelser ej den till godo, som ej är så lycklig att vara musikalisk. För honom ter sig denna diktsamling ganska egendomlig.

Redan i första dikten visas oss vår moder Svea, sittande på ett bärg, och hela diktsamlingen igenom har förf. samma hallucination, endast med några få variationer. — Dikten »Den svenske soldaten» är ett ståtligt stycke. Det dånar och duntrar, trummas och trumpetats, och hela den gamla arsenalen från Leipzig, Lützen och Narva är framme och prålar. Och när den svenske soldaten sedan stuc-kit ihjäl en hop medmänniskor och inte orkar med mera, dör han slutligen med den fromma sucken: håll den rackarn varm,

»Ty den svenske soldaten, han vet nog han, hvad som höfves en svensk och en kristen (!) man.»

— Nå, om detta skall föreställa kristendom, så påminner den bra mycket om den, som — enligt historieskrifvaren Carlsson — lär ha besjälats Karl XII, ena timmen ett kapitel i bibeln, andra en order att bränna en fredlig by. —

Hela dikten är präglad af en osann svenskhet och är med all visshet ej någon trogen skildring af den »svenske soldatens» själslif och känslor, som säkerligen ej äro så högräfvande.

Lika osann är dikten »Stridsrop», sid. 8, där förf. utslungar den hotelsen, att »händens trogna minne, nabo, lefver än!» Redan på den tid, då Talis Qualis skref sin verkligt storartade och kraftiga »Utmaning» (»Världens Goliath, österns jätte»), talade man om stötar i krigstrumpeten under fredstid och fann redan då detta otidsenligt; vi tro ej, att detta uttryck för patriotism legat till sig sedan dess. Äfven draga vi i tvifvelsmål förf. försäkran, att »det ärfda vikingsinnet åter trår till ledungs.»

I såväl denna första som i den sista afdelningen är förf. högeligen förbittrad



på bönderna och försvarsväsendet. Det är en synnerligt politisk poesi, han bjuder oss. Den påminner åtskilligt om N. D. Allehandas politiska ledare, dock med den skillnaden, att dessa senare äro mycket mer poetiska.

Dikterna »Till H.» äro af mera enskild natur; de ha ej så mycket af allmänt intresse, att förf. behöfver befara, att de skola göras »till allas»; säkert hade det varit bäst, om de fått förblifva dens enskilda egendom, för hvilken de ursprungligen äro skrifna. — Ett par värkligt fina, osökt täcka bitar finnas dock i denna afdelning: »En gång en ros jag såg» samt »Som jag dig såg», enligt vår mening de bästa i samlingen. Äfven den lilla dikten »Det var i fönstersmygen», ger en liten åsklig bild.

»Stämningar ute och inne» höra väl säkerligen äfven — åtminstone delvis — till dem, som här framläggas afklädda sin ena och utan tvifvel bästa väsendel, och förf. säger ju också själf i det inledande måttet, att de på dessa blad få tjänstgöra som »Gerippen». En liten rätt täck och nätt visa är »Båtfärd», sid. 96. Annars hade vi trott, att en så påtaglig imitation af Tegnér's Ingeborgs klagan som »Den bortglömda» nu för tiden endast kunde förekomma i en skolgosses rimmade kria. Och därtill en kria med dåliga rim, ty att rimma »söder» med »döder» tillfredsställer ej våra dagars fordringar på svenska språkets behandling i värs. Denna är äfven på andra ställen ganska egendomlig, exempelvis i följande värs (sid. 64.)

»fordom i nattliga stunder  
smög sig ju till dig min sång,  
störde dig luft i din blunder,  
hör den nu åter en gång!»

Hvilken blunder!

Högst anmärkningsvärdt är det administrativa poemet »Jag tjänat ut.» Förf. uppräknar mycket samvetsgrant alla sina avancemanger och meriter; han glömmmer hvarken antalet tjänstår eller de många upplagor hans arbeten sett. På slutet gör han visserligen en liten reverens inför vår Herre, men detta oakadt, hvad detta poem ger intryck af, ej är det ödmjukhet. Det förefaller, som om förf. ville

peka på sig själf och säga: »se, en sådan betydande och ståtlig person är jag för hela världen, men — vi ä' alla smålänningar inför vår Herre!»

Öfver mångt och mycket i dessa dikter skulle vi vara frestade att som måtto sätta (se sid. 104):

»kling, klang,  
kling, klang!  
Le!» —

»Från Upsalaliden» är en samling studentsånger, hvilka, möjligen roliga nog att höra sjungas på en studentsexa, här äro fullständigt onjutbara. Ingen människa kan känna sig hvarken synnerligen uppbygd eller road af att öfvervara halffulla studenters nattliga supgillen på Norbergs schweizeri i Upsala eller af att höra studerande i näst sista eller ock allra sista stadiet (»sprutar du ut'en, punschen ur truten», sid. 130) skråla fram sitt meningslösa nonsens. — Att vara »skald» och utgifva band efter band med »samlade dikter» blir en ganska enkel sak, om man fyller hela och halfva sidor på följande behändiga sätt (sid. 120):

B.

»Solo med chör och kvartetter  
Med mera. . . .

De fyra.

med mera. . . .

Chör.

med mera.

C.

Här arrangeras balletter

Med mera. . . .

De fyra.

med mera. . . .

Chör.

med mera.»

eller (sid. 163):

»A.

Tjasse?

C.

Fille?

A.

Ludde?

B.

»Ahnej.» — —

»med mera, med mera, med mera» i oändlighet.

»Från stad och land» består af utslutande betydelselösa stycken. Men det



är förvånande, hvad man här får höra mycket hojtande. Detta tycks vara en särskild specialitet för denne författare, ty oupphörligt trallas och skrålas det af studenter, sotare, vallflickor och spelkallar, och videvidevej, olej, ola, fidelonganelej, fideli, fölleri, ohäj är det tema, som med en viss färdighet oupphörligt varieras. Utom ett par intetsägande italienska bilder, »Gipsbäraren» och »Gondolieren», finna vi här äfven ett versifieradt flicksamtal, hvarken nytt eller roligt, samt en del »folklifsbilder» med ganska svaga ansatser till folklighet. De äro i det hela mera karrikatyren än sanna bilder af svenskt folklyne.

»Minnen från drömmarnes värld» består af en sällsam blandning af mycket detaljerade självbiografiska notiser, fantastiska syner, i hvilka modern Sveafiguren i åtskilliga varierande tablåer, hälst i norrskensbelysning, samt utskottsmemorial från förfs. riksdagsmannavärksamhet. Den självbiografiska delen intar ett stort rum, och förf. redogör mycket samvetsgrant för sitt inre själslif som ung Upsalastudent, sina känslor vid emottagandet af den äiskades bref och är till och med så vänlig att underrätta oss om, att detta var en lycka, som inte hände honom bara en gång. Han säger nämligen (sid. 229):

»En gång fick ett sådant bref jag uti Wien — icke så som var den gången *enda* gången denna lycka händt mig; ack, nej ofta har det samma timat.»

Men om denna lycka förmått inspirera förf. till någon högre poetisk flykt, vilja vi låta vara osagdt. Oss förefaller denna poesi suarare som prosa och till på köpet som ganska dålig sådan. Det hjälper inte, att förf. under skrivandet intager en än så artistisk ställning, sådan han beskriver den på sid. 230:

»Så jag satt framför mitt skrifbord, pannan stödd mot venstra handen, pennan lyftad i den högra; altså ganska lik en sådan, som med själsarbete sysslar (!)»

I denna något obekväma ställning somnar emellertid förf. och drömmer en

hel hop om Amor och sin svenska flicka, hvilket tvifvelsutan kan vara mycket trefligt för vederbörande, men som för en ointresserad allmänhet är lika ledsamt som de scener, förlofvade pläga uppföra.

Den tredje delen af dessa sånger skildrar en ryslig dröm, som förf. hade, när han en gång råkat somna i en kyrka i Florens »julen femtioett.»

I fjärde afdelningen kulminerar den diktning, som af flera skäl torde kunna kallas det officiella Sverges. Förf. är här synnerligen förbittrad på bönderna och försvarsfrågan. Man kommer helt ofrivilligt att tänka på den danske ledare, som efter första provisoriet i våras möttes på gatan af en vän, till hvilken han yttrade: »nu må jeg hjem og se til at blive indigneret.» — Förf. befinner sig ungefär i samma situation. Han är uysskommen från plenum, är i dåligt lynne och vill försöka sofva. Förf. tycks i allmänhet vara vän af att ligga och fantisera på sängen eller soffan, synnerligast efter middag, hvilket han också förtäljer på sid. 281; visst är, att det sofves oändligt mycket i denna diktsamling. Den här gången lyckas det emellertid icke; i stället serverar han oss ett utskottsmemorial, som ytterligare sätter honom ur humör. På ett tämligen pratsjukt och otroligt detaljeradt sätt få vi nu höra alla hans nattliga förmimmelser. Men då förf., sid. 260, tänder ljuset, stiger ur sängen och går fram till bordet, gör han sig skyldig till en förvånande glömska af ett viktigt moment i nattens historia — han glömmer nämligen att berätta, om han tog på sig strumporna.

Äfven här öfverraskas vi af det lättvindiga sätt, hvarpå förf. skrifver poemer. Om man exempelvis ser i en juridisk bok följande: »det var ett lagutskottets utlåtande i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser om dikning», och vill ha poesi derur, så går det bara till på följande sätt:

»Det var ett »Lag-Utskottets Utlåtande» — förträffligt! »i anledning Af väckt motion om ändring» — åh, gudomligt! »I gällande bestämmelser om dikning.»

(se sid. 260—261).

På det viset skulle ett förslaget hufvud med lätthet förvandla t. ex. hela



»Medborgarens bok» till en stor diktsamling!

Ändtligen på väg att somna, hör förf. emellertid röster i nästa rum, och som han inte kan bärga sig från att ligga och lyssa, får han höra några yttranden, angående försvarsfrågan, som på det högsta väcka hans misshag.

För läsaren är det i sanning högst intressant — äfven i kulturhistoriskt hänseende — att här följa en svensk poetisk ämbetsman på hans färd på Pegasen. Sedan han som riksdagsman och landshöfding dryftat ofvannämnda politiska fråga och besjungit sin egen ofelbara politik, somnar han och blir så skald af tegneriska skolan. I sömnen presenterar sig nu för honom modern Svea, mycket besynnerligt utstyrd i en trasig purpurmantel, betäckt med *torkad blod till venster* (Finland?) och *fuktig smuts till höger* (Norge?) Till all lycka lägger hon snart bort sin osnygga kostym och ses sedan vandra omkring bland en stor massa människor på ett stort torg någonstades, där hon får lida mycket hån, tills hon slutligen med ett tal, naturligtvis åsyftande försvarsfrågan, lyckas röra massan, så att den uppstämmer: »hör oss, Svea, moder för oss alla.» Här af blir nu denna sångs författare också mycket rörd, så rörd, att han vaknar och på fläcken, efter att först ha tändt ljuset — naturligtvis — skriver en sång till »Sveas döttrar», som så modigt tagit sig an Carlsborgs befästade! Härmed sluta de egentligen »politiska» dikterna.

Den sista afdelningen skildrar åter, huru förf. intager sin behagliga middagslur, som lyckligtvis denna gång inte låter vänta så länge på sig, blott »en kvart.» Förf. har nu åter en dröm, i hvilken han riktar sin indignation åt modedårskaperna: tournyr, panlugg, m. m. samt mot det nit, som spilles på:

— »föreningar och  
fromma stiftelser och  
nödhjälpskomitéer,  
societetsspektakel,  
baler och bazarer.»

Och detta är det, som man i Sverige, gudbevars, kallar »idealism.» Det är oss

ett nöje att anföra, hvad den kände kritikern (C. D. W., se »Vårt Land») säger just härom och i anledning af denna samma diktsamling, nämligen: att det är en fröjd att se en sådan kämpe (som G. Wennerberg) uppträda på den af dam höljda arénan med ett glimmande sagsvärd vid sidan.

Huru länge skall svenska nationen undfågnas med dylik frasidealism i diktning och kritik?

L. B.

## Från Finland.

(Bref till *Framåt*.)

Med synnerlig tillfredsställelse läste vi här, öster om Bottenhafvet, den i »Framåts» första nummer ingående, varmt hållna, lilla artikeln med ämne ur vår egen utvecklingshistoria. Vi känna den så väl, denna sega, inga oöfverstigliga hinder kännande kamp, detta sökande efter idealet, som är kännetecknande för den lefnadssaga, författarinnan tagit till sin uppgift att belysa. Den röda träden i fröken Åströms verksamhet — törsten efter vetande, det rastlösa sökandet efter sanningen — finnes gömd hos så mången af Finlands kvinnor, ehuru den ej öfverallt haft kraft att bryta de hinder förhållandena lagt i dess väg.

De flesta af oss ha lärt att beundra det intellektuella arbetet och böja vi därför med tacksamhet vårt hufvud för allt det, som genom troget arbete i tankens omätliga rymder alstras skönt och stort. Men vi böra ej tveka att derjemte tillerkänna kroppsarbetet dess stora vikt i mer än ett afseende. Det torde kanske intressera »Framåts» läsare att kasta en blick på ett företag, hvilket under det förlutna året i Helsingfors kommit till stånd och visat sig i icke ringa mån bidraga till väckande af intresset för kroppsarbetet.

Ett besök i härvarande pedagogiska slöjdanstalt lönar verkligen mödan för den, som älskar att se ungdomen med lust och iver egna sig åt det arbete, den har för händer. Godt, så lätom oss då en eftermiddagsstund styra kosan till det bortom torget belägna,



stora huset, hvars första våning är så klart upplyst. Så snart vi träda in i vestibulen, mötes vårt öra af ett egendomligt buller; detta blir starkare i den mån trappstegen bli färre. Uppkomna i den till arbetsrummen ledande korridoren, finna vi oss plötsligt försatta i en liten verld, der sågens raspande, hammarens och yxans slag afbryta hyfvelds monotona hväsande. Obekanta äro dessa ljud troligen ej för flertalet af oss. Någon gång ha vi ju alla varit i tillfälle att besöka en snickarverkstad och hafva kanske funnit bullret från en sådan i hög grad störande. Ej underligt då, om måhända äfven nu en eller annan för anstalten kanske mindre fördelaktig reflexion skulle stjåla sig på oss. Undrande öfver, hvilket intryck vi vål skola hemföra från denna lilla utflykt, stiga vi in i verkstaden.

Den stora salen, för tillfället begagnad som verkstad, upplyses af ett flertal elektriska lågor, och i dessas sken rör sig hela den arbetande skaran, erbjudande en icke så litet fängslande anblick. Råka vi besöka inrättningen en måndag eller fredag eftermiddag, äro vi i tillfälle att se de fullvuxna eleverna arbeta.

Låt om oss stanna en stund för att skänka vår uppmärksamhet åt den närmaste unga damen, som, försjunken i sitt arbete, ej anar att hvarje hennes rörelse följes af våra kritiska blickar. Hvad förehar hon då? Jo, vår frökens fina fingrar skola ega tillräcklig styrka att förfärdiga ett i sanning föga poetiskt föremål — ett yxskaft. Du skakar kanske på hufvudet, ärade läsare, och på dina läppar spelar ett lindrigt löje, hvars mening ej kan vara tvetydig. Men skrattar bäst, som skrattar sist! Se först och bedöm sedan! Hvarifrån tager väl den späda gestalten all den styrka, som fordras för att med så stor lätthet och framgång kunna handtera hyfveln? Säkert är, att arbetet går undan med god fart. Medan vi stå der försänkta i betraktande, afplanar rubanken ojemnheterna å det till skaftet bestämda trästycket. Nu reser sig vår snickare (eller »snickerska», om Ni så behagar) ur sin böjda ställning och, behållande hyfveln i handen, pröfvar hon med ögat den upphyflade sidan. Icke nog dermed — vinkeln måste fram och begagnas på ett sätt, som antyder ganska stor vana. Ännu ett tag med hyfveln, ännu en gång anlitas vinkeln, och så kommer turen till passaren. Måtten tagas,

skaftet ritas upp, och käckt griper den fina handen i sågen för att med den såga ut konturerna. — Hvad jag sett, de raska tagen, den åt arbetet riktade uppmärksamheten, den allvarsamma minen, den pröfvande blicken — allt stärker mig i min tro, att lilla fröken, oakadt de späda fingrarna, skall lyckas att frambringa ett arbete, som en snickare »par profession» vore nöjd med.

»Vill fröken låna mig sin rubank?» — ljuder det bredvid mig. »Gerna, men magistern lånar mig väl sin bandknif eller sin speckskifva?» Och föremålet för vår uppmärksamhet räcker hyfveln åt sin granne samt tager med ett lätt »tackar» emot de begärdade verktygen.

Vi gå långsamt längs hyfvelbänkraderna, alltjemt stannande för att kasta en intresserad blick åt höger eller venster. Här föres hyfveln med kraft af ett par unga karlar: spånorna flyga, kinden rodnar af ansträngningen. Men hvila — det ger man sig ej tid till, förr än då arbetet för aftonen är slut. Vid ett annat bord är ett ungt fruntimmer i beråd att stämma ned en sked, — ett oförsigtigt tag — stämjernet tar orätt riktning, och vår fröken får nöja sig med en skräma, som lär henne att härnäst akta sig bättre. Här gröpes en mjölskopa, der snides hufvudet till en spatserkäpp, medan svarfvens hjul är i oupphörlig svängning, och det hvassa jernet ömsom föres af seniga mansbänder, ömsom manövreras af ett par svagare kvinnohänder.

Här och der synas mindre grupper, der man, allt under det händerna arbeta, icke låter den lilla orostiftaren, tungan, vara overksam. Ett utbyte af tankar med det för handen varande arbetet som utgångspunkt, litet oskyldig kurtis ibland, ett kvickt infall nu och då — ja, hvem förtänker väl de unga ett sådant oskyldigt kryddande af arbetet!

Från grupp till grupp, från bord till bord går lärarinnan, fröken Vera Hjelt och hennes medhjelparinnor, öfverallt gifvande anvisningar, varningar, reparerande möjligen skedda skador. »Här måste vi begagna strykmått, så få vi den behöfliga linien» — »fröken akta sig för bandknifven» — »dessa sidor äro ej vinkelräta» — »jaha, det är bra» — och så fortgår det hela aftonen. Alltid vänlig, alltid uppmärksam, ständigt färdig att genom bestämda anvisningar underlätta arbetet, oförtroten så i råd som öfvervakande af dessas efterföljande, eger frk. Hjelt i hög grad den



för en lärarinna oskattbara gåfvan att hos eleverna inge sympatier, för att icke säga beundran, för sig och sin verksamhet. Hon, om någon, är besjälad af den idé, till hvars förverkligande hon sträfvat. Och det mål hon vill nå, det är den allmänna opinionens erkännande af slöjden såsom uppfostringsmedel, jemngodt med hvilket som helst annat läroämne i skolan. Denna idé, den har hon insupit der borta i det gamla, kära broderlandet, der hon vid Nääs utbildat sig till en förtjenstfull, sitt värf varmt tillgifven slöjdlärarinna. När denna åsigt skall vinna rotfäste vid den högre skolan i vårt land, såsom den redan vunnit det vid folkskolan, — är något som ej med visshet kan förutses. Men säkert är, att frk. Hjelt genom sin verksamhet icke litet bidragit till, att en sådan åsigt slutligen dock måste blifva den allmänt rådande. — Låt oss hoppas, att slöjden d. v. s. kroppsarbetet, så nödvändigt för helsan, snart måtte få insteg i våra lyceer och andra högre skolor, samt såsom obligatoriskt läroämne åstadkomma en mera omväxlande, af rent helsoskäl betingad, lämpligare läroplan.

Jag har endast nämnt några ord om de fullvuxna elever, fruntimmer och herrar, hvilka till ett antal af omkring 50 besöka skolan. Af dessa genomgå  $\frac{1}{3}$  den fullständiga, 6 veckor långa kursen för lärare. Härtill hör, utom vissa timmars dagligt arbete i verkstaden, äfven åhörandet af ett antal föreläsningar om slöjdundervisningen som uppfostringsmedel, geometriska modellkonstruktioner, vissa timmars undervisningsskyldighet inom skolan m. m.

Men hufvudsumman af skolans elever (under höstterminen varierande mellan fyra- och femhundra) utgöres af barn af olika ålder.

De små, under 10 år, tillåtas ej arbeta med de för de äldre bestämda verktygen utan hafva sin särskilda modellsamling samt genomgå en särskild för dem afpassad kurs. Denna består i förfärdigande af allehanda mindre, lättare arbeten förmedelst löfsåg och fil samt ledes af en särskildt för detta ändamål antagen lärarinna. Intressant är att se, med hvilket intresse de små arbeta, huru de sträfva efter att noga efterkomma lärarinnans anvisningar på det att arbetet ej må blifva förfeadt. Och då det sedan såsom färdigt framvisas för att af lärarinnan granskas, står man med ögonen häftade på dennas ansigte i andlös spänning, som ville man sluka domen från hennes läppar. Ett »väl gjordt» kom-

mer barnaögat att stråla af förnöjelse; — med sin trofé, det egna, sjelfständigt utförda arbetet, skyndar den lilla gossen eller flickan jublande hem. — Erkännas måste att bland de till denna kategori hörande arbetena, finnas rätt många särdeles väl utförda, såsom ock å andra sidan mångt och mycket mindre väl gjordt. Detta beror naturligtvis närmast på de större eller mindre anlag, barnen ega åt detta håll.

Den egentliga slöjdkursen enligt Nääs system vidtager med barn öfver 10 år, hvilka tillåtas begagna vanliga, till snickeriyrket hörande verktyg, såsom knif, yxa, såg, olika hyflar m. m. Detta slags kroppsarbete anse barnen som en rekreation, den de på intet vis vilja gå miste om. Gossar och flickor, alla arbeta de ifrigt, den ene med mera ihärdighet, större skicklighet eller precision än den andre. Intresset är öfverallt det samma; ifvern att få ett färdigt för att snart få taga itu med ett annat är hos alla lika stor och kommer dem ej att betrakta kroppsarbetet såsom något ansträngande.

Ur det ofvan sagda framgår, att man äfven hos oss här i Finland börjar komma till insigt om, att vilkoret för ett lyckligt lif är arbetet, såväl det materiella som det intellektuella. Tidens stora sträfvan, den att i arbetet se en välsignelse och ej en förbannelse, lemnar sålunda lyckligtvis ej heller oss oberörda. Det bästa vi kunna göra är att söka inplanta hos det uppväxande släktet att, som det gamla ordspråket på sitt kraftiga språk så träffande säger: »arbetet adlar mannen», eller såsom det enligt tidens fordringar borde heta: »Arbetet adlar menskan!»

H. A—n.

## När och Fjärran.

Stockholms herberge för tjenstflickor, en gren af »federationens» verksamhet, har utsändt sin årsredogörelse för 1885. Af denna framgår, att herberget under året varit öppet i 351 dagar, under hvilken tid 329 flickor der varit boende i tillsammans 2,640 nätter, hvilket i medeltal gör mellan 7 och 8 flickor för hvarje natt och 8 nätter för hvarje flicka, mot en kostnad af i det närmaste 60 $\frac{1}{2}$  öre pr natt för hvarje.

Af flickorna hafva 88 varit 20 år eller derunder, 167 mellan 20 och 30 år, 45 mellan 30 och 40 år samt 29 öfver 40 år; 212 ha fått platser, en stor del genom herbergets hemedling, 2 åter-



gått till den lemnade platsen, 19 fått bostad hos bekanta, 2 intagits på skyddshem, 8 aförts till sjukhus, 15 varit tillfälligt i staden såsom resande, 11 hemrest, hvaraf två fått hjälp från federationsens hjälpkomité, 3 blifvit afvisade för ordentligt uppförande, några fått stadigvarande arbete och skaffat sig annan bostad, de öfriga ha lemnat herberget utan att vidare låta höra af sig. Stockholms stad och län har såsom förut lemnat största artalet eller 86 stycken, dernäst Vestmanland, Västergötland, Upland, Kalmar stad och län, Södermanland, Vermland, Blekinge, Gottland och Öland, Norrland o. s. v.

Liksom år 1884 var tilloppet af tjänstsökande i oktober månad särdeles stort. Under några nätter måste i herbergets lilla lokal hysas ända till 23 stycken. Men »då sänjan är god, är rummet stort.»

Redogörelsen afslutas för jämförelses skull med nedanstående tabell, som i en överblick visar förhållandena under de fem år, herbergets verksamhet fortgått.

Årtal	Verkliga kostnader.			
	för hvarje natt pr säng.	för hvarje person	för hvarje dag herberget	efter afdrag af hvad som inlåtit från
1881	68,44 öre	5,22 Kronor.	1,926,22 Kronor.	8,07 Kronor.
1882	54	3,40,0	1,417,82	6,31
1883	61,1	3,53,2	1,545,54	5,81
1884	60,5	4,14	1,875,78	6,84
1885	60,44	4,88	1,992,61	8,03

Årtal	Antalet personer hvarje natt i medeltal.			
	Antalet personer hvarje natt i medeltal.	Totalsumman af utgifter under året.	Antal nätter hvarje person	Antal personer hvarje natt i medeltal.
1881	5,57	1,455,04	1,417,82	8,07
1882	5,61	1,417,82	1,036,22	6,31
1883	5,65	1,545,54	1,196,61	5,81
1884	7,29	1,875,78	1,539,61	6,84
1885	7,22	1,992,61	1,595,56	8,03

Årtal	Antal lemnade nätter.		Antal personer, som anlitat herberget.		Antal dagar, som herberget varit öppet under året.	
	Antal lemnade nätter.	Antal personer, som anlitat herberget.	Antal personer, som anlitat herberget.	Antal dagar, som herberget varit öppet under året.	Antal dagar, som herberget varit öppet under året.	Antal dagar, som herberget varit öppet under året.
1881	1,792	1,792	322	322	322	322
1882	1,919	1,919	304	304	342	342
1883	1,959	1,959	337	337	347	347
1884	2,545	2,545	372	372	349	349
1885	2,640	2,640	329	329	351	351

Tabellen visar, att man med ganska små medel, om de skötas omsorgsfullt, kan uppehålla en välsignelserik verksamhet. Herbergets föreståndarinna är fröken Lina Nordvall.

\* \* \*

En barmorskeförening har bildats i Stockholm. Den har — likasom Göteborgs — till sitt mål att verka för barmorskekårens höjande i

»moraliskt, intellektuellt och ekonomiskt hänseende», dermed förskaffande barmorskan den sociala ställning henne tillkommer.

\* \* \*

**Stockholms adresskontor för arbeterskor**, hvilka också upprättats på initiativ af »federationen» i Stockholm, hafva under år 1885, enligt styrelsens årsberättelse, vid 303 tillfällen skaffat förtjenst åt behöfvande arbeterskor. Ungefär hälften af dessa äro så kallade hjälpustrur, en femtedel äro städerskor, de öfriga sömmerskor, tapetsererskor, gjuksköterskor, kokerskor, tvätt- och strykerskor m. m. Flera bland dessa arbeterskor, i synnerhet städerskorna, hafva fått förtjenst för flere månader, somliga för än längre tid. Åtskilliga hjälpustrur hafva såsom städerskor blifvit antagna i familjer och behöfvad därför ej vidare anlita adresskontorens bemedling. Endast sådana arbeterskor inskrivas på kontoren, som kunna förete goda betyg, och arbetsgifvarne hafva äfven i allmänhet blifvit nöjda med dem. Den arbetsförtjenst, som genom adresskontorens bemedling kommit behöfvande kvinnor till godo under sistförflutna år, torde kunna beräknas till omkring 3,000 kr. Årets kontanta utgift för adresskontoren har stigit till 126 kr. 37 öre.

Styrelsen uttalade sin tacksamhet för det bistånd och erkännande flera personer skänkt dess sträfvan, för den trogna och nitiska omsorg, adresskontorens föreståndarinnor egnat företaget, för det billiga annonspris, genom hvilket några tidningsredaktioner befordrat det samma, och slutligen för det välvilligt skänkta kontanta understödet.

**INNEHÅLL:** *Eva Wigström*: Bekännelselösa skolor. — *Alvilde Prydz*: Fantasterier. — *Gottfrid Peterson*: Förvandlingar. — *Amalie Skram*: Et ægteskab (forts). — *L. B.*: Literatur: Svensk vittherhet. — *H. A-n*: Bref från Finland. — När och Fjarran.

**Rättelse:** Nr 6, sid. 5, näst sista raden står: »I alle!» Läs: »I celle!»

Red. af Alma Åkermark.

»FRAMÅT» utkommer den 1 och 15 i hvarje månad. Prenumeration kan ske hos hrr. bokhandlare och genom postverket. Pris: Kr. 3: 50 för år, postarvode 35 öre. Lösnummer: 25 öre. Annonnspris: Kr. 20 för hel sida. Del af sida betingar motsvarande del af pris. Annonser mottagas å »Framåts» annonsbyrå, Kungsgatan 60, alla hvardagar kl. 12—1 e. m.

I redaktionsangelägenheter hänvänder man sig till Frk. Alma Åkermark, 2:dra Långgatan 40, Göteborg (träffas tisdag och fredag 12—2 e. m.)



# Malvina Carlsson,

Skolgatan n:r 3,

rekommenderar, nu inkommet för  
sisonen, smakfulla och moderna **Dam-**  
och **Barnhattar** samt **Plymer, Agraf-**  
**er, Spetsar, Sammet** och **Band,**  
Allt ytterst billigt. Modellhattar fin-  
as!

Gamla hattar mottagas till blek-  
ning, färgning, pressning och moder-  
niserings. Order mottagas från lands-  
orten.

## Malvina Carlsson,

Skolgatan n:r 3.

# Wickman & Stillström.

Speceri, Vin- & Diversehandel,

**Göteborg,**

**23. Kyrkogatan 23.**

Filialaffär:

**S. Victoriagatan S.**

# Fredrik Sköld & Co.,

57 Kungsgatan 57,

rekommendera ett ständigt välso-  
reradt lager af stilfulla och välgjorda  
Damekappor till

## billiga priser.

## Till redaktionen insända Tid- ningar och Tidskrifter:

**Ny Illustrerad Tidning.** Nr 14. Re-  
daktör: D. Weber. **Innehåll: Illustrationer:** *Por-  
trätt af: Gustaf III, J. H. Kellgren, C. G. af Leo-  
pold, J. G. Oxenstierna, E. Tegnér, E. G. Geijer, J.  
O. Wallin, B. v. Beskow, N. v. Rosenstein, F. M.  
Franzén, Chr. R. L. Manderstöm och C. D. af Wir-  
sén.* — *Från svenska akademien tillämnade 100-års-  
fest å rikssalen.* Teckning af V. André. — *Sven-  
ska akademien ur, skänkt af Gustaf III.* — **Text:**  
*Svenska akademien.* Af G. L-n. — *Bilder till Sven-  
ska akademien minnesfest.* Af H. W. — *På gästa-  
bud bland kapucinerna (forts.)* — *Hvar fjortonde dag.*  
— *Musik.* Af hv. — *Om hvar annat.* — *Från den  
literära och konstnärliga världen.*

**Svensk Läraretidning.** Nr 14. Redak-  
tör: E. Hammarlund. **Innehåll: Riksdagen:** Samun-  
dervisning. — Nionde hufvudtiteln. — Åttonde huf-  
vudtiteln. — *För dagen:* Prejudikat rörande statsbi-  
draget. — Notiser. — *Sveriges allmänna folkskollä-  
rareförening:* Revisionsberättelse — *Från Stockholms  
kretsaförening.* — *Breflåda.* — *Lediga tjänster m. m.*  
— *Annonser.*

**Sveriges Ungdom,** Tidskrift för skola och  
hem. Nr 4. Redaktör: D. S. Hector, Upsala. **In-  
nehåll:** Till min moder, poem, af V. Lindman. —  
Småslarf. Af --ster. — Julia, Berättelse af T. S.  
(forts.) — En resa i Norra Ishafvet, Efter Julius Payer.  
(forts.) Den andra hälften af polarnatten. Solens  
återkomst. — Vid gassken, poem af Nanny S. —  
m. m.

**För frisindet Christendom.** Utgivare:  
*Christopher Bruun.* Nr 7 innehåller: *Til Läserne.* Af  
Christopher Bruun. — *Bör »Over ævne» opføres?* Af  
Johannes Brochmann.



# Axel Gillblad & Co.

Domkyrkoplatsen.

## Manufakturhandel

En gros & En détail.

### Svart Siden & Merinos

af prima kvalitet och till ovanligt billiga priser.

### Klädningstyger,

rikt urval.

### Sybehör & Garnérsaker.

### Möbel- & Gardintyger

samt

ett stort urval af

### DAME-KAPPOR

tillverkade **endast** af utmärkt goda tyger

samt elegant utstyrda.